

LÄNSSTYRELSEN
JÖNKÖPINGS LÄN

BESLUT

1991-10-04

221-404-89

Östergötlandsantikvarieämbeter och
Statens historiska museer
Ink. 1991-10-21
Dnr. 6535

Angående byggnadsminnesförklaring av byggnad på fastigheten Vaxblekaren 2 i Eksjö, Eksjö kommun

LÄNSSTYRELSENS AVGÖRANDE

Länsstyrelsen förklarar enligt 3 kap 1 § lagen (1988:950) om kulturminnen m m (KML) byggnaden, den s k Vaxblekargården, på fastigheten Vaxblekaren 2 i Eksjö kommun för byggnadsminne. Byggnaden har markerats med skraffering på bifogad karta.

Länsstyrelsen meddelar med stöd av 3 kap 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter.

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

Enligt 3 kap 21 § samma lag gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

BAKGRUND M M

F d museichefen Inger Wilin-Strömberg och arkitekten Jörgen Bergvall väckte i skrivelse till länsstyrelsen den 6 februari 1979 frågan om byggnadsminnesförklaring av " bostadshus, f d vaxblekerigård", på fastigheten Vaxblekaren 2.

Av utredningen framgår i huvudsak följande.

På fastigheten finns den s k Vaxblekargården som utgörs av tre timrade sammanbyggda huskroppar. Därjämte finns ett sentida stenhus samt en förråds- och garagebyggnad från tidigt 1900-tal. De båda sistnämnda byggnaderna omfattas inte av framställningen.

Gården omfattar tre sammanbyggda huskroppar: ett gatuhus och två gårdshus. De är uppförda i timmer med faluröd fasad samt vita fönster, knutlådor, knutar och våningsband.

O KME BESLUT AF9404

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Postgiro
551 86 Jönköping	Hamngatan 4	036-15 70 00 vx	036-12 15 58	3 51 76-7

1991-10-04

221-404-89

Gatubyggnaden är uppförd i två våningar med utkragad övervåning. Byggnaden består av en äldre sydlig del och en yngre nordlig. De två byggnadsdelarnas gräns markeras av en knutlåda. Den äldre delen omfattar ett portlider och två fönsteraxlar på vardera sidan om detta. Fasaden är klädd med locklistpanel. Fönstren är av tvåluftstyp med åtta fönsterrutor i varje båge. Omfattningarna är släta. Sockeln är av sten och betong. Huset har sadeltak frånsett den del som upptas av den vinkelställda längans säteritak. Sadeltaket är täckt med tvåkupiga betongpannor.

Det norra gårdshuset, bestående av en äldre sydlig del och en nordlig del som tillkom på 1910-talet, är uppfört i tre våningar. Fasaden är klädd med locklistpanel, har knutlådor och smala våningsband. Fönstren är främst av fyrluftstyp med högt sittande tvärpost. Övre bågarna har fyra rutor och nedre bågarna har sex rutor. Omfattningarna är släta. Sockeln är av sten, putsad och försedd med sentida ospröjsade fönster mot öster. Husets äldre del har säteritak täckt med tvåkupiga betongpannor. Den yngre delen har valmat sadeltak med samma täckning. Byggnaden är försedd med en tegelskorsten.

Det södra gårdshuset är uppfört i två våningar och med fasad klädd med locklistpanel. De flesta fönstren är av samma typ som i det norra gårdshuset. En balkong finns mot öster. Sockeln är dels av huggen sten, dels av betong samt putsad. Byggnaden har sadeltak täckt med enkupigt tegel. Den övre våningen tillkom vid ombyggnaden på 1910-talet.

Byggnadens interiör präglas av den genomgripande ombyggnad som utfördes på 1910-talet. Den invändiga fasta inredningen är sålunda förhållandevis enhetlig med spegeldörrar, dörrfoder, fönsteromfattningar, spontade brädgolv och pappspända tak. Någon enstaka spegeldörr från 1700-talet är bevarad. Inga eldstäder är bevarade. I gatubyggnadens södra del finns en gammal källare med tunnvalv, på 1900-talet restaurerad till festlokal.

Gården har fått namn efter det vaxblekeri som fanns på gården från omkring 1830 till 1880. Under 1600-talet beboddes gården bl a av skräddare och garvare. År 1706 drabbades området av brand. Åren härefter kan vara tiden för uppförandet av gårdens befintliga äldre byggnadskroppar.

Fastigheten är belägen vid den medeltida gatan Arendt Byggmästares gata, vilken ingick i Eksjö norra medeltida stadsplan. Utmed gatan finns ytterst välbevarad trähusbebyggelse. Eksjö stadskärna utgör område av riksintresse för kulturminnesvården (område nr 50).

1991-10-04

221-404-89

Länsstyrelsen har den 30 juni 1988 upprättat förslag till skyddsföreskrifter, vilka godkänts av fastighetsägaren, Eksjö.

Byggnadsnämnden i Eksjö kommun har - efter hörande av kulturnämnden - i yttrande den 26 oktober 1988 tillstyrkt en byggnadsminnesförklaring samt föreslagit att ett särskilt påpekande görs i skyddsföreskrifterna att säteritaket skall bevaras.

LÄNSSTYRELSENS MOTIVERING

Enligt 3 kap 1 § KML får en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde förklaras för byggnadsminne.

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet har enligt 3 kap 10 § KML rätt till ersättning av staten om skyddsföreskrifter

1. utgör hinder för rivning av byggnad och skadan därav är betydande i förhållande till värdet av berörd del av fastigheten eller
2. på annat sätt innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av fastigheten.

Medför skyddsföreskrifter att synnerligt men uppkommer vid användning av fastigheten, är staten skyldig att lösa fastigheten om ägaren begär det.

Gårdens kulturhistoriskt intressanta bebyggelse utgörs av en gatulänga och två flygelbyggnader. Huvuddelen av byggnadskropparna härrör sannolikt från tidigt 1700-tal och var fram till 1900-talet i stor utsträckning oförändrade. Den omfattande ombyggnaden på 1910-talet medförde att byggnadskropparna delvis förändrades, men de har ändå ett stort kulturhistoriskt värde p g a de ursprungliga delarnas höga ålder samt att gårdens huvudstruktur är bibehållen. De kan emellertid i sig inte anses vara synnerligen märkliga på sätt som avses i ovan angivet lagrum.

Som framgår av det ovan anförda ingår de dock i bebyggelsen kring den medeltida Arendt Byggmästares gata med en ytterst välbevarad trähusbebyggelse, vilken bebyggelsemiljö har ett mycket stort kulturhistoriskt värde.

Enligt länsstyrelsens bedömning får miljön i denna del av Eksjö stadskärna anses utgöra en sådan bebyggelsemiljö som avses i lagrummet. Skäl föreligger därför för att förklara den aktuella byggnaden, såsom ingående i

denna miljö, för byggnadsminne.

För gårdens bevarande skall det av länsstyrelsen den 30 juni 1988 upprättade förslaget till skyddsföreskrifter gälla. Länsstyrelsen bedömer därvid att skyddsföreskrifterna ej skall medföra ersättningsskyldighet gentemot ägaren eller innehavare av särskild rätt. Ej heller kan föreskrifterna anses medföra att synnerligt men uppkommer vid användningen av fastigheten.

ÖVRIGT

Länsstyrelsen lämnar i förekommande fall råd och anvisningar i fråga om underhållet av byggnaden.

Ändring av byggnadsminnet i strid mot meddelade skyddsföreskrifter får ske endast om det föreligger särskilda skäl för sådan ändring. Ansökan om ändring prövas av länsstyrelsen.

UPPLYSNING OM HUR LÄNSSTYRELSENS BESLUT KAN ÖVERKLAGAS

Detta beslut kan överklagas hos kammarrätten i Jönköping genom skrivelse till länsstyrelsen - se bilaga.

I den slutliga handläggningen av detta ärende i vilket länsråd Bo Landholm beslutat och byrådirektör Anders Franzén varit föredragande, har även avdelningsdirektör Karl Anton Anderson, länsassessor Torkel Fagerlund och länsantikvarie Per-Olof Ringquist deltagit.

Bo Landholm

Anders Franzén

Kopia till:

Riksantikvarieämbetet, 2 ex, delq kvitto

Länsmuseet

Eksjö kommun, byggnadsnämnden + laga kraftbevis

"- , kulturnämnden

Inskrivningsmyndigheten + laga kraftbevis

Kme

